

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»**

факультет лінгвістики

кафедра теорії, практики та перекладу англійської мови

«На правах рукопису»
УДК 81'25 (81'276.6) (378)

«До захисту допущено»

Завідувач кафедри

_____ (підпис)

_____ (ініціали, прізвище)

“ ____ ” _____ 20__ р.

Магістерська дисертація

на здобуття ступеня магістра

зі спеціальності _____ 8.02030304 Переклад _____
(код і назва)

на тему: Лінгвопрагматичні особливості термінологіки сфери освіти США
в перекладацькому аспекті

Виконала: студентка 5 курсу, групи ЛА-51м _____
(шифр групи)

Книшук Анна Сергіївна

(прізвище, ім'я, по батькові)

_____ (підпис)

Науковий керівник канд.пед.н., доц. Федоренко С.В. _____
(посада, науковий ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали)

_____ (підпис)

Керівник канд.пед.н., доц. Федоренко С.В. _____
(посада, науковий ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали)

_____ (підпис)

Рецензент _____
(посада, науковий ступінь, вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)

_____ (підпис)

Засвідчую, що у цій магістерській
дисертації немає запозичень з праць
інших авторів без відповідних
посилань.

Студент _____
(підпис)

Київ – 2016 року

Реферат

Структура та обсяг роботи визначається завданнями та методикою роботи. Магістерська дисертація складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаної літератури, лексикографічних джерел та додатків. Повний обсяг магістерської роботи становить 128 сторінок, основний текст – 84 сторінки.

На сучасному етапі розвитку суспільства все більше зростає роль освіти, що є сьогодні обов'язковою основою забезпечення розвитку цивілізації. Відповідно, країни світу розвивають національні освітні системи, створюючи нові та вдосконалюючи наявні підходи, форми навчання, систему навчальних закладів та освітніх програм. Набувають важливості міжнародні комунікації у даній сфері, обмін інформацією щодо нових освітніх підходів, понять та інститутів.

Актуальність теми дослідження полягає в тому, що вивчення особливостей перекладу термінологічних одиниць освітньої сфери США набуває все більшого значення, оскільки міжнародні зв'язки в галузі освіти є дуже важливими, а їх встановлення є неможливим без взаєморозуміння сторін. За таких умов, як ніколи важлива комунікація в області освіти, і, відповідно, адекватний переклад такого важливого пласта мови як освітня термінологія.

Проблема, що розглядається у даній магістерській дисертації, також цікавила таких відомих лінгвістів, як Гриньов С.В., Лемов А.В., Карабан В.І., Селіванова О.О. та ін. Але ще залишилися питання, які вимагають більшої уваги та конкретизації.

Мета дослідження полягає у встановленні прагматичних чинників термінотворення у сфері американської освіти, особливостей їх вживання та способів перекладу на українську мову.

Для досягнення мети поставлено такі **завдання**:

- 1) проаналізувати сучасні відомості про термін, з'ясувати його основні характеристики та підходи до класифікації;
- 2) дослідити прагматичні особливості термінотворення у сфері освіти;

3) з'ясувати особливості когнітивної природи одиниць терміносистеми сфери США;

4) дослідити семантичні та перекладні відповідності термінологічних одиниць американської англійської і української освітньої лексики;

5) визначити та проаналізувати прийоми перекладу американських освітніх термінів та частотність їх використання;

6) проаналізувати прагматичні особливості перекладу освітніх термінів на українську мову.

Об'єктом дослідження є термінологічні одиниці сфери освіти США.

Предметом дослідження виступають прагматичні особливості американських освітніх термінів та особливості їх перекладу засобами української мови.

Методи дослідження. Для досягнення мети та розв'язання поставлених завдань використано такі основні методи дослідження: синтезу, аналізу, порівняльного аналізу та узагальнення наукової літератури для теоретичного підґрунтя дослідження; морфологічний та лексико-семантичний аналіз досліджуваних одиниць для виявлення відповідних семантичних, структурних та когнітивних особливостей; метод аналізу словників дефініцій. Частково використаний прийом кількісних підрахунків – для встановлення закономірностей перекладу освітніх термінів США на українську мову та визначення частотності вживання відповідних перекладацьких трансформацій.

Наукова новизна роботи полягає в тому, що в ній розглянуто та досліджено прагматичний аспект перекладу термінів українською мовою та проведено практичний аналіз основних способів перекладу освітніх термінів, що не завжди мають прямий референт у мові перекладу з причин відсутності такого референта в об'єктивній реальності.

Теоретична значущість дослідження обумовлена комплексним підходом до вивчення питання щодо прагматичного аспекту термінотворення та способів перекладу термінів освітньої сфери США з англійської мови на українську.

Магістерська дисертація представляє **практичну цінність** для вивчення курсу «Практика перекладу» студентами філологічних факультетів, студентами спеціальності «Переклад», а також студентами педагогічних спеціальностей.

Апробація результатів дослідження. Матеріали та основні положення магістерської роботи було представлено в тезах на VI Міжнародній студентській науково-практичній конференції «Людина як суб'єкт міжкультурної комунікації: сучасні тенденції у філології, перекладі та навчанні іноземних мов».

Публікації.

Основні результати дослідження опубліковано в тезах (3 др. арк.) для Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасна філологія: перспективні та пріоритетні напрями наукових досліджень», м. Одеса, 24-25 червня 2016 року. Загальний обсяг авторських публікацій із проблематики дослідження складає 3 др. арк.

Ключові слова: *термін, термінологічні одиниці сфери освіти, термінотворення, структурно-семантичні особливості термінів, перекладацькі трансформації, прагматичний аспект перекладу.*

Реферат

Структура и объем работы определяется задачами и методикой работы. Магистерская диссертация состоит с введения, четырех разделов, выводов, списка использованной литературы, лексикографических источников и приложений. Полный объем магистерской работы составляет 128 страниц, основной текст – 84 страницы.

На современном этапе развития общества все более возрастает роль образования, которое является сегодня обязательной основой обеспечения развития цивилизации. Соответственно, страны мира развивают национальные образовательные системы, создавая новые и совершенствуя имеющиеся подходы, формы обучения, систему учебных заведений и образовательных программ. Приобретают важность международные коммуникации в данной сфере, обмен информацией о новых образовательных подходах, понятиях и институтах.

Актуальность темы исследования заключается в том, что изучение особенностей перевода терминологических единиц образовательной сферы США приобретает все большее значение, поскольку международные связи в области образования очень важны, а их установление невозможно без взаимопонимания сторон. При таких условиях, как никогда важна коммуникация в области образования, и, соответственно, адекватный перевод такого важного пласта языка как образовательная терминология.

Проблема, рассматриваемая в данной магистерской диссертации, также интересовала таких известных лингвистов, как Гринев С.В., Лемов А.В., Карабан В.И., Селиванова А.А. и др. Но еще остались вопросы, которые требуют большего внимания и конкретизации.

Цель исследования заключается в установлении прагматических факторов терминообразования в сфере американской системы образования, особенностей их применения и употребления, а также способов перевода на украинский язык.

Для достижения цели поставлены следующие **задачи**:

- 1) проанализировать современные сведения о термине, выяснить его основные характеристики и подходы к классификации;
- 2) исследовать прагматические особенности терминообразования в исследуемой сфере;
- 3) выяснить особенности когнитивной природы единиц терминосистемы сферы США;
- 4) исследовать семантические и переводные соответствия терминологических единиц американской английской и украинской образовательной лексики;
- 5) определить и проанализировать приемы перевода американских образовательных терминов и частоту их использования;
- 6) проанализировать прагматические особенности перевода образовательных терминов на украинский язык.

Объектом исследования является терминологические единицы сферы образования США.

Предметом исследования выступают функционирование американских образовательных терминов и особенности их перевода средствами украинского языка.

Методы исследования. Для достижения цели и решения поставленных задач использованы следующие основные методы исследования: синтеза, анализа, сравнительного анализа и обобщения научной литературы для теоретического обоснования исследования; морфологический и лексико-семантический анализ исследуемых единиц для выявления соответствующих семантических, структурных и когнитивных особенностей; метод анализа словарей дефиниций. Частично использован прием количественных подсчетов – для установления закономерностей перевода образовательных терминов США на украинский язык и определения частоты использования соответствующих переводческих трансформаций.

Научная новизна работы заключается в том, что в ней рассмотрен и исследован прагматический аспект перевода терминов на украинский язык и проведен практический анализ основных способов перевода образовательных терминов, для которых не всегда есть прямой референт в языке перевода по причине отсутствия такого референта в объективной реальности.

Теоретическая значимость исследования обусловлена комплексным подходом к изучению вопроса о прагматическом аспекте терминообразования и способов перевода терминов образовательной сферы США с английского языка на украинский.

Магистерская диссертация представляет **практическую ценность** для изучения курса «Практика перевода» студентами филологических факультетов, студентами специальности «Перевод», а также студентами педагогических специальностей.

Апробация результатов исследования. Материалы и основные положения магистерской работы были представлены в тезисах на VI Международной студенческой научно-практической конференции «Человек как субъект межкультурной коммуникации: современные тенденции в филологии, переводе и обучении иностранным языкам».

Публикации.

Основные результаты исследования опубликованы в тезисах (3 п. с.) для Международной научно-практической конференции «Современная филология: перспективные и приоритетные направления научных исследований», г. Одесса, 24-25 июня 2016 года. Общий объем авторских публикаций по проблематике исследования составляет 3 п. с.

Ключевые слова: *термин, терминологические единицы сферы образования, терминообразование, структурно-семантические особенности терминов, переводческие трансформации, прагматический аспект перевода.*

Abstract

The structure and scope of the study are determined by the objectives and methods of the work. The thesis consists of the introduction, four chapters, conclusions, a list of literature, and eleven appendices. The total volume of the master's thesis is 128 pages, the main part of the work amounts 84 pages.

At the present stage of society development the role of education increases, which is now an obligatory basis to ensure the civilization growth. Accordingly, countries are developing national educational systems, creating new and improving existing approaches, forms of training, educational subsystems and training programs. International communication acquires its importance in the field, as well as experience exchange as for new educational approaches, concepts and institutions.

The **topicality** of the research is that the study of the peculiarities of translation of the American educational terminological units is becoming increasingly significant, as international relations in the field of education are indeed important, and their establishment does not appear possible without mutual understanding of the parties. Under these conditions, unprecedentedly more value is given to communication in the field of education and, consequently, to the adequate translation of educational terminology.

The problem considered in this master's thesis also belongs to the field of interest of such well-known linguists as the S. Griniov, A. Lemov, V. Karaban, A. Selivanova and others. But there are still issues that require more attention and specificity.

The **aim** of the study is to establish pragmatic factors of terminology formation in American education sector, their use and methods of their translation into the Ukrainian language.

To achieve the goal the following **tasks** are required to be performed:

- 1) analyze up-to-date information about the term, determine its basic characteristics and approaches to classification;
- 2) explore the pragmatic features of term formation in the field of education;
- 3) study the features of cognitive nature of American terminological units;

4) explore the semantic and translation correspondence between Ukrainian and American English educational terminological units;

5) determine and analyze methods of translation of American educational terms and the frequency of their use;

6) analyze the pragmatic features of educational units translation into Ukrainian.

The **object** of the research is American education terminological units.

The **subject** of research is the American education terms functioning and features of their translation into the Ukrainian language.

The **scientific methods**. In order to achieve the objectives, the following main research methods were employed: synthesis, analysis, comparative analysis and generalization of scientific literature for the theoretical justification of the study; morphological and lexical-semantic analysis of the units of the research to identify relevant semantic, structural and cognitive features; method of analysis of the dictionary definitions. Partially, there was used quantitative estimation method in order to establish the translation regularities and determine the frequency of the use of corresponding translation transformations.

The **scientific novelty** of the study lies in the fact that it considers and investigates the pragmatic aspect of translation of educational terms into the Ukrainian language, and conducts practical analysis of the main methods of educational terms translation, which do not always have a direct referent in the language of the translation because of the absence of such a referent in the objective reality.

The **theoretical significance** of the thesis is in the integrated approach to the study of the pragmatic aspect of term formation and translation methods being used for US educational sphere terms translation from English into Ukrainian.

Master's thesis is of **practical application** into the course «Translation Practice» for students of philological faculty, students of «Translation» major, as well as students of pedagogical specialties.

The results of the research were presented in the thesis student at the VI Students Scientific Conference" Person as The Subject of Intercultural Communication: Current Trends in Philology, Translation and Foreign Language Teaching" (May 16, 2016, Kyiv); the International Scientific-practical Conference "Modern Philology: perspective and priority areas of research," (June 24-25, 2016, Odessa).

Keywords: *term, education terminological units, term formation, structural and semantic features of terms, translation transformation, pragmatic aspect of translation.*

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ТЕРМІНОЛОГІЇ СФЕРИ ОСВІТИ США В ЛІНГВОПРАГМАТИЧНОМУ АСПЕКТІ.....	9
1.1. Особливості формування американської освітньої терміносистеми у взаємозв'язку лінгвістичних та екстралінгвістичних факторів.....	9
1.2. Характерні риси етимології та формування системи освітніх термінів	15
1.3. Характерні лінгвопрагматичні риси освітніх термінів США	21
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1	27
РОЗДІЛ 2. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ОДИНИЦЬ ТЕРМІНОЛОГІЧНОЇ СИСТЕМИ ОСВІТНЬОЇ СФЕРИ США З ОГЛЯДУ НА СТРУКТУРНИЙ ТА ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНИЙ АСПЕКТ	29
2.1. Когнітивний аспект формування концептуальних характеристик освітніх термінів США	29
2.2. Словотвірні та структурні характеристики термінів вищої школи Сполучених Штатів.....	36
2.3. Лексико-семантичні характеристики терміносистеми американської освіти	41
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2	49
РОЗДІЛ 3. ПОНЯТТЄВИЙ ТА СЕМАНТИЧНИЙ НЕЗЫГ ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНОГО ПОЛЯ АМЕРИКАНСЬКИХ ОСВІТНІХ ТЕРМІНОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ У ПЕРЕКЛАДАЦЬКОМУ АСПЕКТІ.50	50
3.1. Контрастивний розбір одиниць мікрополя освітніх термінів США в досліджуваних мовах	50
3.1.1. Семантичні відмінності термінологічних одиниць групи «галузі педагогічної діяльності»	52
3.1.2. Семантичні відмінності термінологічних одиниць групи «методи педагогічних досліджень»	53
3.1.3. Семантичні відмінності термінологічних одиниць групи «поняття теорії навчання».....	54
3.1.4. Семантичні відмінності термінологічних одиниць групи «моделі навчання».....	56

3.1.5. Семантичні відмінності термінологічних одиниць групи « <i>форми навчання</i> ».....	58
3.1.6. Семантичні відмінності термінологічних одиниць групи « <i>методи навчання</i> ».....	59
3.1.7. Семантичні відмінності термінологічних одиниць групи « <i>діагностування результатів навчання</i> »	60
3.1.8. Семантичні відмінності термінологічних одиниць групи « <i>поняття теорії виховання та управління класом</i> ».....	62
3.1.9. Семантичні відмінності термінологічних одиниць групи « <i>види навчальних закладів</i> »	63
3.1.10. Семантичні відмінності термінологічних одиниць групи « <i>учасники педагогічної діяльності</i> »	69
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3.....	72
РОЗДІЛ 4. ПЕРЕКЛАД ТЕРМІНОЛЕКСИКИ ОСВІТИ США З ОГЛЯДУ НА ПРАГМАТИЧНИЙ АСПЕКТ	74
4.1. Особливості перекладу освітніх термінів США українською мовою.....	74
4.1.1. Лекичні прийоми перекладу термінів	76
4.1.2. Лексико-семантичні прийоми перекладу.....	79
4.2. Передача американських освітніх термінів українською мовою з огляду на прагматичне наповнення	81
4.3. Аналіз закономірностей перекладу досліджених термінологічних одиниць.....	84
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 4	90
ВИСНОВКИ	ОШИБКА! ЗАКЛАДКА НЕ ОПРЕДЕЛЕНА.
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	97
СПИСОК ЛЕКСИКОГРАФІЧНИХ ДЖЕРЕЛ.....	102
ДОДАТОК А. ПЕРЕКЛАД ОСВІТНІХ ТЕРМІНІВ НА ПОЗНАЧЕННЯ ОКРЕМИХ ГАЛУЗЕЙ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	104
ДОДАТОК Б. ПЕРЕКЛАД ОСВІТНІХ ТЕРМІНІВ НА ПОЗНАЧЕННЯ МЕТОДІВ ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ	106
ДОДАТОК В. ПЕРЕКЛАД ОСВІТНІХ ТЕРМІНІВ НА ПОЗНАЧЕННЯ ПОНЯТЬ ТЕОРІЇ НАВЧАННЯ.....	108

ДОДАТОК Г. ПЕРЕКЛАД ОСВІТНІХ ТЕРМІНІВ НА ПОЗНАЧЕННЯ ПОНЯТЬ МОДЕЛЕЙ НАВЧАННЯ.....	112
ДОДАТОК Д. ПЕРЕКЛАД ОСВІТНІХ ТЕРМІНІВ НА ПОЗНАЧЕННЯ ПОНЯТЬ ФОРМ НАВЧАННЯ	114
ДОДАТОК Е. ПЕРЕКЛАД ОСВІТНІХ ТЕРМІНІВ НА ПОЗНАЧЕННЯ ПОНЯТЬ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ	117
ДОДАТОК Є. ПЕРЕКЛАД ОСВІТНІХ ТЕРМІНІВ НА ПОЗНАЧЕННЯ ДІАГНОСТУВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ.....	119
ДОДАТОК Ж. ПЕРЕКЛАД ОСВІТНІХ ТЕРМІНІВ, ЩО ВІДНОСЯТЬСЯ ДО ТЕОРІЇ ВИХОВАННЯ І УПРАВЛІННЯ КЛАСОМ.....	123
ДОДАТОК З. ПЕРЕКЛАД ОСВІТНІХ ТЕРМІНІВ, ЩО ПОЗНАЧАЮТЬ ВИДИ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ	126
ДОДАТОК К. ПЕРЕКЛАД ОСВІТНІХ ТЕРМІНІВ НА ПОЗНАЧЕННЯ УЧАСНИКІВ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	129
ДОДАТОК Л. КІЛЬКІСНО-ДИСТРИБУТИВНИЙ АНАЛІЗ ПРИЙОМІВ ПЕРЕКЛАДУ ТЕРМІНОЛЕКСИКИ СФЕРИ ОСВІТИ США	133